

SPRÁVY A RECENZIE

Správa o Medzinárodnom festivale Divadelná Nitra 2021

30. jubilejný ročník Medzinárodného festivalu *Divadelná Nitra* (1. – 6. 10. 2021) sa konal v značne obmedzenom, zredukovanom režime kvôli neustále pretrvávajúcej celosvetovej pandémie, ktorá podobne ako vlni výrazne zasiahla aj tento rok do jeho chodu. Festivaloví návštevníci sa oboznámili s rozmanitými počínmi nielen minuloročnej, ale aj niektorých predchádzajúcich divadelných sezón ako showcase slovenskej divadelnej kultúry zriaďovaného typu v príslušnej kurátorskej gescii, zostavenej vyslovene pre tento jubilejný ročník. Opäť sa divákovi ponúkla pestrá, diverzifikovaná paleta hlavného i sprievodného programu. Rozprestrelí sa na nej sčasti rôzne inovatívne modusy divadelnosti s leitmotívom *Presa*. Najmä vďaka nim sa pobyt na festivale stal vhodnou príležitosťou na výskum viacerých pozoruhodných režijných prístupov.

Otvorenie festivalu patrilo veľkolepej a výpravnej inscenácii *Vojna a mier* (Činohra Slovenského národného divadla v Bratislave, 2018). Slovenský režisér Marián Amsler v nej preniesol románové dielo L. N. Tolstého v skoršej adaptácii E. Piscatora, A. Neumanna a G. Prüfera do opulentnej inscenačnej podoby ako impozantnú drámu človeka, jeho komplikovanej psychiky, žiaľneho bôľu uprostred vášni vojnového ošiaľu. Podujal sa vo svojom režijnom prístupe k inovujúcim využitiam nielen samotnej videoprojekcie, ale aj jeho obľúbených a často preferovaných princípov *live cinema*. Docielil tak touto kombináciou osobitý vizuálny jazyk svojej veľkolepej inscenačnej fresky.

Domáce Divadlo Andreja Bagara v Nitre sa prezentovalo inscenáciou veselohry Jána Palárika *Drotár* (DAB v Nitre, 2019). Lukáš Brutovský vo svojej režijnej interpretácii spolu s dramaturgom Mírom Dachom dokázal niektorými výraznými

úpravami sprístupniť text slovenskej dramatickej klasiky a aktualizácie ho oživiť. Vznikla nekonvenčná inscenácia s neraz pitoreskným pretlmočením jazykovej máteže postáv vtedajšieho Uhorska ako univerzálny obraz súčasného stavu krajín *de facto* V4. Režisér ponúkol vcelku invenčný prístup ku klasike s tendenciou ju nijakým spôsobom neprikrášľovať, ale obnažiť aj jej skostnatenosť ako dokonca prednosť pre súčasné náhľady na rôzne pretrvávajúce národnostné, príp. etnické stereotypy.

Festivalové publikum doslova nadchol inšcenovaný reportážny román súčasnej slovenskej autorky Kataríny Kucbelovej *Čepiec* (Divadlo Jozefa Gregora Tajovského, Zvolen, 2021) v réžii a úprave Petra Palika. Vo svojej minimalistickej inscenácii viac zintenzívnil istú rituálnosť v podobe hudobnej rytmickosti jej pôdorysu. Zachytil kolobeh ročného cyklu, počas ktorého sa hlavná postava Katka stretávala s tamojšou Iľkou so záujmom naučiť sa tajomstvo šitia tradičného čepca. Namiesto toho ju však uchvátilo spoznávanie regiónu i seba samej počas temer ročného cyklu. Jej púť na Horehronie do obce Šumiac (najzápadnejšej rusinskej obce) sa stala púťou k sebe samej, k vlastnému sebauvedomeniu. Režisér P. Palik tomu prispôbil i kompozičné delenie inscenácie na pomyselné časti ročných období. Vyznela pritom rytmickosť v striedaní scénických obrazov mestských/rurálnych (ich prelinanie). Zároveň sugestívne odkryla tabuizované témy dlhodobo neriešených problémov akými sú napríklad vyludňovanie regiónov na periférii, stereotyp pekného Slovenska pod Nízkymi Tatrami, ale aj kontrastnosť mesta a vidieka či otvorená rasová segregácia. P. Palik tiež pomocou moderného divadelného jazyka silne zachytil recepčný odraz autorky z jej denníkových zápiskov v podobe vizualizácií sémanticky zaťažených viet vo vizuálno-grafickej podobe, čím pozícia slova v inscenácii nadobudla doslova nevšednú výtvarnú funkciu komponovaných grafém.

Veľký záujem vzbudila na festivale aj inscenácia *Borodáč alebo Tri sestry* (Štátne divadlo Košice, 2020). Režisérka Júlia Rázusová v nej podnikla viacnásobnú sondáž biografie, diela nestora slovenského profesionálneho divadelníctva Jána Borodáča. Formou rekonštrukcie jeho legendárnej inscenácie *Tri sestry* z roku 1952 v košickom divadle sa reminiscenciami vracala k jeho detstvu, štúdiám mladosti ako aj profesionalizácii slovenskej divadelnej kultúry. Variovala tak jednodaj tri autorské texty Karola

Horáka, Michala Ditteho a Michala Baláža. Dokázala ich poprelnať do paralelných prúdov troch vedených a hravo preskupovaných inscenačných rovin. Inscenácia podávala nesentimentálne a nepateticky širokospektrálny pohľad režisérky na osobnosť dejín slovenského divadla, pretože jej dominovala hravosť a tvorivosť.

Inscenácia amerického dramatika Israela Horovitzu *Lebensraum* (Divadlo LAB, Bratislava 2019) sa zase vracala k tematike kultúrnej pamäti ako aj problematike kultúrnej traumy. Kateřina Quisová vo svojom bakalárskom projekte počas štúdia divadelnej réžie vytvorila koncíznu štúdiu antisemitizmu na podklade fiktívneho príbehu. Jej inscenácia vynikala v hereckej úspornosti, autenticite a až mrazivej bezprostrednosti v prezentácii univerzálnych matric ľudskej neznášanlivosti.

Slovenská performerka a režisérka Petra Fornayová svojim angažovaným dielom *Zelená je tráva (alebo načo umývať pohárik od jogurtu, keď niekto lieta štyrikrát za rok do Thajska)* sa pridala k sérii festivalových premiér v rámci európskeho projektu BeSpectACTIVE! Do centra jej pozornosti sa dostala súčasná vypuklá environmentálna kríza, nabafujúca so sebou celý kontext ďalších kríz. P. Fornayová si zvolila naopak neapelatívny charakter prezentovania ekologickej problematiky, zbavenej akejkoľvek agitačnej, príp. mentorskej polohy vyznenia. Kriticky sa pozrela na prehlbujúcu sa absurdnosť niektorých tendencií radikálnych riešení v zmysle zvrátenia súčasného aj tak neutržateľného stavu. Tvorcovia z Asociácie Divadelná Nitra, Asociácie súčasného tanca, Dublin Theatre Festival Company, Kunstencentrum BUDA, Plesni Teater Ljubljana samozrejme neposkytli východisko z tejto krízy. Ich performatívne a intermediálne dielo malo interaktívne rozvinúť sčasti diskusiu, avšak stretlo sa s pomerne vlažným prijatím. Ekologickú krízu už snáď nikomu nepríde vhodné relativizovať.

Medzinárodný festival sa niesol v znamení ďalšej svetovej premiéry inscenácie s názvom *Icarus* (Asociácia Divadelná Nitra, Tanec Praha, tYhle, Nitra, Praha, 2021) ktorá taktiež vznikla v rámci európskeho projektu BeSpectACTIVE! Marie Gourdain v spolupráci s Jarom Viňarským a Václavom Kalivodom zaplnili doslova celé námestie pred budovou Divadla Andreja Bagara v Nitre účinnými a fyzicky vypuklými vizuálnymi intervenciami. Mladí tínedžerskí tvorcovia zo Slovenska a Česka, často prinútení kooperovať

v online režime kvôli pretrvávajúcej pandémie, prezentovali tematiku slobody, rôznych jej presahov prostredníctvom všeobecne známeho gréckeho mytologického príbehu. Tanečná koncepcia Marie Gourdain spomedzi všetkých festivalových produkcií mimoriadne zasiahla elementárnou fyzickou rovinou jazyka, interkultúrne spájajúceho i presahujúceho navzájom.

Kurátori zahraničného výberu sa na tento ročník celkovo museli obmedziť a ponúknuť festivalovému publiku aspoň čiastočné gros svojich domén či vlastných priorít. Poskytli napospol diela výlučne v online podobe, ktoré sa potom následne prezentovali prostredníctvom jednotlivých videoprojekcií. Už aj z tohto zreteľného minima sa dalo usúdiť, že išlo neraz o experimentálny modus zväčša inovatívnych divadelných postupov, trendov na pomezí videofilmu, performance, ale aj napríklad zoom platformy virtuálnej prehliadky či dokonca audio-hry.

Zo zahraničného hlavného programu možno vyzdvihnúť predovšetkým intenzívne rezonujúci autorský divadelný videofilm *Očivý svedok* (Národní divadlo, Praha, 2021). Režisér Jiří Havelka v ňom rekonštruoval masovú vraždu, ktorá sa odohrala v noci z 18. na 19. júna 1945 na Švédskych šancích pri Přerove. Jeho autorský film viac menej poskytol podrobnú genézu ako aj realizáciu masakry civilného obyvateľstva (počas tejto noci bolo popravených 265 karpatských Nemcov, Maďarov, Slovákov – vrátane žien a detí). Tvorila ho strohá koncepcia horiacich hláv z pomyselných, vytvorených zoom obrázkov, ktoré predstavovali autentické svedectvá očitých svedkov v jednotvárnej statickosti, meravosti, dokumentárnosti. Tlmočili divákovi detailnú podrobnosť udalostí povojnovej traumy. Popri zväčša chladnej deskripcii jednotlivých pamätníkov na masaker: kopáčov jamy, dedičanov, dôstojníkov, vojakov, preživších civilistov sa za ich chrbtami na bielych pozadiach vypočúvajúcej steny kriminalistickej cely mimovoľne objavovali zreteľné náznaky (ne)priznávania sa k spolupáchateľstvu, seba ospravedľujúce upokojujania, alibizmus, zbavovanie sa zodpovednosti pomocou hmlistých titulkových nápisov. Išlo predovšetkým o prelomenie tejto neznesiteľne dokumentárnej „anatómie vraždy“ momentmi prelomenia eticky spornej dilemy svedkov a ich vyrovnávanie sa so zreteľnou participáciou na nej a pod.

Aj ďalšia festivalová produkcia niesla v sebe istú mŕtvosť a hlavne detabuizáciu smrti. Arkadi Zaides

vytvoril projekt virtuálnej prehliadky miestami zosnulých migrantov s názvom *Necropolis*, ktorí namiesto vytúženého nového života našli v Európe smiešnu pieta, resp. vzdanie úcty zosnulým z antropologického hľadiska, tichej spomienky na tých, pre ktorých sa Európa stala nechceným hrobom. Je mentom, pripomenutím všetkých utopených, podchladených, vysilených, udusených, identifikovaných i neidentifikovaných migrantov a miestami ich posledného odpočinku v rôznych skupinových hrobch, alebo bezmenných hrobch v rámci rozmanitých cintorínov po celej Európe.

Záverečná bodka festivalu patrila prezentácii videozáznamu performance s názvom *Siet'*. Rwandsko-britská speváčka a autorka Dorotée Munyaneza v nej priviedla na javisko päť žien afrického pôvodu: Haiťanku, Rwand'anku, Somálčanku z Dánska, Etiópčanku žijúcu v Holandsku a dve Britky, vypovedajúcich jednotlivo ako aj prepájajúc kolektívnu sieť príbehov, synchronizujúcich v určitej antropologickej konštantnosti. Vytvorila svojím spôsobom kolektívne rituálnu súčinnosť v stretnutí ľudských životných príbehov umelkýň, žijúcich v Európe a nesúcich v sebe zážitok vlastnej (afro)identity. Zmysel spoločných pospájaných performancií, postavených na slove, hlase, geste spočíval vo vyúsťujúcom katarzno-terapeutickom rozmere žiaľneho súženia.

Summa summarum: výber domáceho i zahraničného hlavného programu na jubilejnom ročníku Medzinárodného festivalu *Divadelná Nitra* (1. – 6. 10. 2021) bol zjavne poznačený celosvetovou pandemiou v istých limitoch (najmä programových). Zachoval si napriek tomu výslovné výskumný/vzdelávací kredit s výstižným potenciálom učiť (sa) festivalom o festivale na festivale v sústavne tvorivom približovaní invenčných foriem i druhov divadla a divadelnosti, jeho pestrých a rozmanitých podôb neraz nevšedných presahov: druhových, typových, štýlových, tvarových. Opäť sa raz potvrdilo, že je viac než vhodné pre študentov, doktorandov a pedagógov, tvorcov i teoretikov, výskumné na ňom pobudnúť, načerpať nové okruhy súčasnej (európskej) divadelnej kultúry a jej najaktuálnejších tendencií.

*doc. Mgr. Miroslav Ballay, PhD.
Katedra kulturologie FF UKF v Nitre*

Študentská recenzia Medzinárodného festivalu Divadelná Nitra

Na začiatku októbra tohto roku sa konal v Nitre 30. ročník Medzinárodného divadelného festivalu – *Divadelná Nitra* (1.10. – 6.10. 2021). Aj tento rok priniesla zaujímavý program a Nitra na týždeň ožila divadlom. Po minulom roku sme, vďaka dôkladnej kontrole a dodržiavaniu protiepidemiologických opatrení zo strany organizátorov, mohli zažiť festival v plnom programovom znení.

Oslavný 30. ročník sa niesol s ústredným leitmotívom *presahy/transcendencie*. Téma festivalu predstavovala veľmi široké spektrum tém, vďaka tomu každá inscenácia do nej zapasovala. Nebyť témy, jednotlivé inscenácie by boli skôr osobitným výberom kurátov a ich „vkusu“. Presahy sa vytvárali v niekoľkých rovinách. Presahy medzi fyzicky odohraným divadlom Slovenského programu a tým na plátno prehrávaným zahraničným programom. Paralelne s ústrednou myšlienkou a mottom presahov sa odkrývala téma našej identity ako ľudstva ale aj nás samých ako osobností. Ako nás ovplyvňuje a formuje naša história či minulosť predkov.

Z diel priam až „kričala“ línia myšlienok, ktoré poukazovali na polarizáciu spoločnosti a možné čiernobiely vnímanie spoločnosti a sveta. Toto sa ale netýkalo všetkých uvedených inscenácií. Otázkou je, dalo by sa to považovať za kurátorský zámer alebo išlo skôr o „náhodu“? Táto téma nerezonovala totižto iba na festivale, ale dlhodobo rezonuje práve aj v spoločnosti a to nielen na slovenskej pôde, ale aj medzinárodne. Toto práve môže byť dôvodom, prečo tu vznikla táto línia. Divadlo totižto nastavuje zrkadlo spoločnosti, rieši aktuálne témy či už sa jedná o politiky alebo zásadných udalostí našej spoločnosti.

Zahranície jedine na plátne

Aj keď ide o medzinárodný festival, tento rok bol skôr komornou slovenskou prehliadkou inscenácií, odzneli totižto len tri inscenácie v zahraničnom programe. Aj pri týchto troch dielach absentovalo fyzické divadlo, pravdepodobne kvôli epidemiologickej situácii diela zastrešovali len videoprojekcie. Kurátorský výber Jána Šimka a Martiny Vannayovej priniesol veľmi kvalitné diela so silnými príbehmi. Objavovali sa tu presahy aj rôznych dramaturgicko-režijných štýlov. Ale aj presahy dôležitých tém, či dokonca aj umeleckých žánrov.

Presahy medzi divadlom a filmom nám priniesol autorský film Jiřího Havelku *Očitý svědek*. Išlo o dielo vytvorené v Národnom divadle – *Činohra Praha*. Videofilm s podtitulom *Dokumentárna anatomia masovej vraždy* je veľmi sugestivným a autentickým dielom. Havelka nám ponúkol rekonštrukciu masovej vraždy a svedecké výpovede o švédskych šanciach. Išlo o jeden konkrétny povojnový masaker na území Československa, ktorých sa v tom období stalo niekoľko. Išlo hlavne o reštrikcie smerom ku nemeckému obyvateľstvu a etniku. Práve táto inscenácia ponúkla silný príbeh, vyrozprávaný svedkami incidentu a konkrétnymi aktérmi tohto ohavného činu. Inscenácia je podložená spismi, historickými štúdiami a jednotlivými záznamami výpovedí. Výber žánru a formátu priniesol výnimočný pohľad, „z ktorého behal mráz po chrbte“. Autonómnosť príbehu však nebola pre všetkých, morbidnosť a reálnosť výpovedí bez cenzúry pobúrila niektorých divákov, ktorí odchádzali počas premietania zo sály.

Druhým zahraničným dielom bola francúzska umelecká performancia *Mailles (Siet)* v réžii Dorothée Munyaneza. *Siet* zobrazovala príbehy šiestich žien. Bolí sme konfrontovaní s témami, akými sú vlastná kultúrna identita a ako nás formuje práve minulosť našej kultúry, predkovia a ich vlastné skúsenosti či už dobré alebo zlé. Otázky vlastnej identity a zachovania si kultúry predkov. V diele sa objavovali presahy rôznych umeleckých vyjadrovacích prostriedkov. Sugestívne rozprávané slovo, krásny spev, fascinujúca hudba a pohyb. Všetky kategórie odkazovali na kultúrne dedičstvo jednotlivých performeriek. Autentickým bol aj jazyk. Multilingválnosť tohto diela mala až magickú silu. Žiaľ toto dielo bolo len projekciou videozáznamu a odoberalo atmosféru kontaktu diváka a performeru.

A nakoniec projekt *Necropolis* v réžii Arkadi Zaides s veľmi aktuálnou témou posledných rokov. Na festivale bol tento projekt uvedený v aktualizovanej verzii a prispôbený slovenskému územiu, čím zdôraznil závažnosť tém akými sú migrácia a utečenci. Dielo je retrospektívou ciest utečencov, ktorí prúdili do Európy od roku 2015. Rozpráva príbehy ľudí, ktorí či už počas cesty alebo priamo na európskom území prichádzajú o život. Verzia, ktorá odznela v online priestore a bola špecificky pripravovaná pre slovenského diváka, vzdala hold aj tým, ktorí zahynuli na našom území a v blízkom okolí.

Zahraničný program mal jednoznačne silnú príbehovú líniu a priniesol veľmi zaujímavé a rôznorodé diela, ktoré mali častokrát retrospektívny charakter a snažili sa poukázať na to, ako nás minulosť a naša vlastná história ovplyvňujú. Práve divadlo môže byť jeden z kľúčových prostriedkov ako sa konfrontovať s kultúrnymi traumami a históriou. Vedeli by sme v dielach nájsť práve aj silnú podobnosť so súčasným dňom vo svete a spoločnosti.

Slovenská činohra a reflexia spoločnosti

Slovenský hlavný program bol pod taktovkou Karola Mišoviča. V hlavnom programe sa uviedli veľmi zaujímavé inscenácie. Aj tu sa našlo pár diel, ktoré sa dotýkali skrytej línie identity, našej minulosti a polarizácie spoločnosti.

Práve študentské divadlo by sa malo vyjadrovať ku politike a dôležitým témam. Lebo práve oni sú základom našej budúcnosti. *Divadlo LAB*, ktoré pôsobí na VŠMU (Vysoké škole múzických umení) uviedlo inscenáciu *Lebensraum* v réžii študentky Kateřiny Quisovej. Táto tragikomédia známeho amerického dramatika Israela Horovitza je fiktívnym príbehom o návrhu nemeckej kancelárky, aby sa židovskí potomkovia vrátili do krajiny ich predkov, sľubuje im peniaze, prácu a bývanie. Nejde však o dielo, ktoré by reagovalo len na udalosti 2. svetovej vojny, ale o reflexiu súdobej spoločnosti. Hlavnou myšlienkou je polarizácia spoločnosti, ktorá je čím ďalej tým výraznejšia, hlavne v otázkach viery, orientácie či rasy. Inscenácia chce poskytnúť určité pacifistické poslanstvo smerom k súčasnej spoločnosti.

Obrázok 1 Kateřina Quisová: *Lebensraum*.
Divadlo LAB, Bratislava, 2019.

Snímka: Henrich Mišovič, Collavino photography.

Zvolenské Divadlo J. G. Tajovského prinieslo jedinečnú divadelnú inscenáciu o dvoch ženách

a jednom šumiackom čepci. Dielo *Čepiec* bolo adaptáciou knihy Kataríny Kucbelovej s rovnomeným názvom. Inscenácia je reflexiou slovenskej spoločnosti ale aj nás samých. Výpoveď o vyšívaní čepca nám prináša myšlienky o našej kultúre, folklóre, ale aj zakorenenej nenávisti smerom ku rómskemu etniku. Čo vlastne tvorí našu kultúrnu identitu a ako nás ovplyvňuje náš folklór a tradície? Čo vlastne môžeme považovať za slovenský folklór a čo za „instafolklór“? Tieto otázky sa pýtala sama autorka knihy. Zvolenski divadelníci nám ponúkli ale myšlienku nielen o kultúrnej identite, ale aj o našej minulosti. Jednou z hlavných bola aj myšlienka šovinizmu na Slovensku voči Rómom. Neznášanlivosť sa ukazuje ako dlhoročný problém, nie novodobý fenomén. Hlavné hrdinky predstavujú dva pohľady Slovákov na rómsku otázku, ktorá je často dôvodom polarizácie.

Obrázok 2 Peter Palik: *Čepiec*. Divadlo J. G. Tajovského, Zvolen, 2021.
Snímka: Ctibor Bachratý.

Pohybová zložka a scénografické riešenie dodávalo inscenácii možnosť autenticky preniesť atmosféru Šumiaca. Aj keď bola inscenácia „šitá na mieru“ zvolenskej oblasti, sami autori boli milo prekvapení ako fungovala na festivalového diváka a skvelá odozva bola aj zo strany zahraničných hostí. Dalo by sa povedať, že bola priam flexibilná a každý si dokázal nájsť myšlienku, ktorú vedel pospájať so situáciami, ktoré zažívame v bežnom živote.

Kde sa podiel festivalový „duch“?

Nitra síce na týždeň ožila divadlom. Ale okrem plagátov by ste ani nevedeli, že sa nejaký festival koná. Atmosféra a prostredie pôsobilo skôr sterilným dojmom. Väčšina divákov prišla, pozrela si

predstavenie a odišla. Nebol vytvorený žiaden festivalový priestor, kde by sa ľudia po predstaveniach mohli zdržať, diskutovať medzi sebou a podobne. Po inscenáciách hlavného programu prebiehali krátke diskusie s tvorcami a kurátormi, v prípade zahraničného programu len s kurátorom. Opätovne sa konali aj *Artists talk*, ktoré rozoberali inscenácie hlavného programu. Tie však boli viac-menej zamerané na odborníkov divadla a nie pre širokú verejnosť. Výrazná bola absencia diskusií niektorých diel sprievodného programu, ktoré by si to priam žiadali. Sprievodný program bol tento rok pestrý a rôznorodý. Celý festival bol viac-menej iba prehliadkou divadiel a rôznorodých inscenácií, chýbal festivalový duch či nálada.

Mládež ovládla sprievodný program a aj hlavný

Jedným zo silných momentov sprievodného programu pod dramaturgickou taktovkou Miroslava Zwiefelhofera bolo *Divadlo mladých*. ZUŠ J. Rosinského v Nitre uviedlo na Divadelnej Nitre prostredníctvom *DS Naboso* inscenáciu na motívy próz *Žitkovské bohyně* (K. Tučková) a *Žitkovské čarovanie* (J. Jilík) s názvom *Žitkovské bohyně*. *DS DRIM* uviedol monodrámu podľa románu Amosa Oza *Pribeh o láske a tme* a ešte divadelnú adaptáciu prózy Michaila Bulgakova *Diaboliáda*. O divadlo mladých bol medzi návštevníkmi divadla veľký záujem. Kapacitne bol plne navštívený, dokonca bol oň tak silný záujem, že viacerým ľuďom sa žiaľ nepodarilo dostať sa na niektoré predstavenia z dôvodu maximálnej povolenej kapacity.

Mladí, tvoriví ľudia neovládli len sprievodný program, ale aj hlavný program. *Asociácia Divadelná Nitra* v koprodukcii s *Tanec Praha*, *tYhle* a *Be SpectActive!* odpremiérovala jedinečnú inscenáciu *Icarus*. Choreografka a scénografka pôvodom z Paríža, Marie Gourdain pri tvorbe spolupracovala s Jaroslavom Viňarským a Václavom Kalivodom. Išlo o projekt, ktorý začal už pred dvomi rokmi a kvôli epidemiologickej situácii sa nemohol realizovať na Divadelnej Nitre 2020.

Práve skupina tinedžerov z Nitry a Prahy rozohrala mytologický príbeh o Daidalovi a Ikarovi. Išlo o pohybovú perormanciu veľmi harmonicky doplnenú hudbou aj zo živým vstupom trubky, celkovú atmosféru doplnili rozhovory s deťmi. Hlavnou myšlienkou diela bola dospelosť a sloboda, tému si zvolili mladí performerí počas tvorby projektu pod

záštitou *BeSpectActive!* Celková performancia veľmi dobre hrala s prostredím námestia a zaujala divákov všetkých vekových kategórií. Miesto konania umožňovalo vidieť túto výnimočnú performanciu z rôznych uhlov pohľadu.

Obrázok 3 Marie Gourdain a kolektív: *Icarus*. Asociácia Divadelná Nitra, Tanec Praha, tYhle - Be SpectActive!, 2021.
Snímka: Ctibor Bachratý.

Paulína Grolmusová
interná študentka 2. ročníka
Katedra kulturológie FF UKF v Nitre

Názznaky smerovania nového vedenia Činohry SND v kontexte vývoja tohto súboru

Aktuálne špecifické obdobie pandémie, ktoré kultúru posúva do polohy jedného z najviac zasiahnutých odvetví, príliš nepraje štandardnému a dlhodobejšiemu pohľadu na činnosť jednotlivých subjektov. Tradičné sezónne delenie na obdobie od septembra do júna nasledujúceho roku prakticky neexistuje, dátumy premiér a ich zaradenie aspoň do približného časového rámca sú utópiou, o ich reprivatizácii ani nehovoriac. Ešte v špecifickejšej situácii sa posledné dva roky nachádza Slovenské národné divadlo. Inštitúcia, ktorú (v princípe) stále determinuje status reprezentatívnej prvej scény. Nechajme teraz bokom, že Slovensko skôr či neskôr čaká diskusia o nastavení vzťahu medzi zriadenou a nezávislou scénou. Obdobie pandémie sa totiž v SND stretlo s vážnymi ekonomickými problémami divadla, ktoré strata príjmov zo vstupeniek iba akcelerovala. V prípade činoherného súboru sa k týmto dvom faktorom navyše pridala turbulentná personálna situácia. Tá sa stala predmetom verejnej diskusie

v druhej polovici roku 2019 po odvolaní režiséra Michala Vajdičku z postu riaditeľa Činohry SND. V tomto (aj na pomery SND) extrémnom mixe logicky zaniká fakt, že nové vedenie SND nemá v dlhodobom horizonte za úlohu iba hasiť (aspoň tie najväčšie) požiare, ale postupne zanechávať na inštitúcii aj vlastný rukopis.

Čo znamená „normál“ v SND

Pre pochopenie kontextového rámca, v ktorom treba vnímať súčasné vedenie SND, resp. jeho súborov, sa na úvod treba vrátiť do roku 2006, kedy bola do pozície riaditeľky SND zvolená Silvia Hroncová a riaditeľom Činohry sa stal prvýkrát Roman Polák. Primárnou úlohou vedenia bolo zabezpečiť presun divadla do novostavby, ktorej oficiálne otvorenie sa uskutočnilo v apríli 2007. Len pre ilustráciu uvediem, že sa bavíme o dobe, v ktorej SND prakticky nepoznalo online predaj vstupeniek, takže jedným z problémov sťahovania bola aj otváracia doba pokladní. 13 mesiacov po otvorení novostavby sa svojej funkcii vzdal Roman Polák, ktorého nahradil Štefan Bučko. Ten viedol súbor v sezóne 2008/2009 a spoločne s Hroncovou rezignovali na svoje posty v lete 2009. Bučko nakoniec na pozícii zotrval do mája 2010, keď ho nahradil Vladimír Strnisko. Ten bol odvolaný v máji 2011 a nahradený Emilom Horváthom, aby sa celý kolotoč (v duchu absurdnej drámy) uzavrel v januári 2013 návratom Romana Poláka. Uvádzam tento výpočet preto, že päť riaditeľov za šesť a pol roka znamená v prvom rade absenciu vedomého kreovania súboru. Kvalita hereckého súboru prinajlepšom stagnovala, dramaturgický plán sa nenaplnil a premiéry sa presúvali do ďalšej sezóny. Personálne zmeny (najmä za pôsobenia generálneho riaditeľa Ondreja Šotha) boli nelogicky zdôvodňované. Technické možnosti budovy boli vysoko nadštandardné (hoci s mnohými muchami spôsobenými extrémne dlhou výstavbou) prostredie hlavného mesta predstavovalo bezkonkurenčný kapitál v personálnej, logistickej, mediálnej či technickej rovine. SND napriek tomu veľmi často len s ťažkosťami konkurovalo tvorbe regionálnych divadiel, mestským „konkurentom“ (najmä Divadlu Aréna), ale aj silnejšej nezávislej scény.

Až návrat Poláka znamenal prerušenie série neustálych zmien. Výsledkom bola v prvom momente stabilizácia a neskôr progres. Pozitívne zmeny nastali v kvalite aj rôznorodosti hereckého súboru, posun

nastal v medzinárodnom ukotvení činohernej časti SND, rozvíjali sa vedľajšie aktivity, zlepšil sa mediálny obraz inštitúcie. V týchto intenciách prebehol aj jeho odchod z pozície. Bol vopred avizovaný a koordinovaný s jeho nástupcom Michalom Vajdičkom. Ten sa snažil najmä nadväzovať na pozitívne rezíduá svojho predchodcu. Darilo sa mu to hlavne v akcentovaní spoločenskej úlohy divadla. Činohra SND a jej repertoár zostali aktérom spoločenského diskurzu. Iná vec je, že v tejto pozícii nedokázal Vajdička prekročiť komfortný rámec meštiackeho (v slovenskom kontexte najmä bratislavského) mainstreamu ukotveného v centrizme európskej mestskej strednej triedy. Ten nepochybne ideovo provokuje väčšinu slovenskej rurálnej a konzervatívnej spoločnosti, drvivú väčšinu publika činohry SND však skôr utvrdzuje vo vlastnej pravde namiesto stimulovania ku kritickej reflexii vlastných názorov. Do popredia začalo vystupovať aj nerovnovážne využívanie hereckého súboru. V oboch prípadoch však ide o fenomény, ktoré sa začali objavovať už pod Polákovým vedením. Rok 2019 bol totiž aj začiatkom ďalšieho kolotoča zmien. Vajdička na svojom poste totiž pôsobil len deväť mesiacov a následne ho nahradil Peter Kováč, ktorý v januári 2020 vystriedal na poste generálneho riaditeľa Milana Antalu a od septembra 2020 poveril vedením Činohry Miriam Kičiňovú.

Potenciál pre podnetný dialóg

Hoci pôvodné dočasné poverenie Kičiňovej platilo len do konca roku 2020, ako súčasť svojho tímu ju prezentoval aj úspešný kandidát na post generálneho riaditeľa Matej Drlička. Dramaturgička preto mohla na svoje dočasné pôsobenie naviazať a profilovať podľa svojich predstáv aj sezónu 2021/2022. Z pozície externého pozorovateľa, samozrejme, ťažko definovať, kde presne pri tvorbe dramaturgického plánu končia kompetencie riaditeľa/riaditeľky ako osoby nastavujúcej základný rámec repertoáru a kde začína práca dramaturga, resp. dramaturgičky (v tomto prípade Dariny Abrahámovej a Daniela Majlinga). Z výpočtu premiér uvedených počas sezón 2020/2021 a 2021/2022 však možno vyčítať extrémny nárast zastúpenia ženského elementu. V minulej sezóne režisérka Valerie Schulzová našťudovala *Sovu*, ktorá je medzigeneračným dialógom Babiny (Božidara Turzonovová) a Vendy (Barbora Andrešičová/Anežka Petrová), monodráma

Milada reflektuje osud Milady Horákovéj, Enikő Eszenyi našťudovala *Chaos*, konverzačnú komédiu s výsostne ženským obsadením, dvojinšcenácia Hriech/Její pastorkyňa spája emblematické diela českého a slovenského realizmu primárne zamerané na postavenie ženy v spoločnosti, ktorý hoci v inom kontexte dominuje aj inšcenácii Deklarácia závislosti režisérky Dáši Krištofovičovej. Výsostne ženské obsadenie má aj inšcenácia textu dramatičky Caryl Churchill *Čaj a apokalypsa*. Šiestim z ôsmich inšcenácii tak dominuje ženský rozmer, čo je pomer, ktorý v histórii činohry SND nemá obdobu a je veľkou smutné, že sa nestretol s väčšou odozvou odbornej i širšej verejnosti. Trend navyše pokračuje aj v súčasnej sezóne. Divadlo na svojej webovej stránke v sekcii premiér, ktoré plánuje uviesť, zatiaľ zverejnilo len tie, ktoré už boli premiérované. Evidentne ide o dôsledok toho, že chce v tomto ohľade pružne reagovať na vývoj protipandemických opatrení. Pri dvoch uvedených inšcenáciách pritom zaujme, že v oboch prípadoch ide o ženské réžie. V prípade *Glengarry Glen Ross* je režisérkou Ingrid Timková, *Matku* spracovala Soňa Ferancová.

Syndróm opusteného hniezda

Pokým *Glengarry Glen Ross* je primárne textom reflektujúcim agresívne, predovšetkým maskulinne prostredie realitnej kancelárie, *Matka* sa zameriava na špecifický fenomén žien, ktoré sa vzdali kariéry na úkor rodiny. Po odchode potomkov zo spoločnej domácnosti sa musia vyrovnávať s nedostatkom spoločenských väzieb a hľadaním životných motívácií. Text francúzskeho spisovateľa Florianna Zelleru pritom remeselné umne kombinuje princíp konverzačnej drámy s menej konvenčnými prvkami. Repetitívnou formou variuje jednotlivé situácie, navzájom prelína a vrství motívy, až v konečnom dôsledku nechá zrútiť celú konštrukciu do seba samej. Tento formálny prístup pritom nie je samoúčelný, ale odkazuje na subjektivitu vnímania vzťahov zo strany Matky (Zuzana Fialová). Rovnako však aj na monotónny charakter splyvajúcich dní a ich nenaplnenia, s ktorým sa postava musí neúspešne vyrovnávať. Inscenačný tím v tomto kontexte odkazuje v programovom bulletinne na prepojenie s textom *Šťastné dni* Samuela Becketta. Prvky absurdnej drámy sú v texte samozrejme jasne identifikovateľné. Inscenačná rovina však ponúka aj pohľad vychádzajúci z kubistických východísk. Príkladom môže byť scénografické riešenie Georgesa

Vafiasa. Zadná časť hracieho priestoru je totiž polobľukovo ohraničená posuvnou stenou. Jej drobné posuny prispievajú k interpretácii diela ako variantných/repetitívnych pohľadov na rovnakú situáciu. Celkovo možno inscenáciu aj text označiť za dielo ukotvené vo francúzskej tradícii divadla postaveného na slove. A rovnako stavia aj na prelínaní súkromných motívov so spoločenskými. Pravdou je, že za štandardných okolností by sa natískala výčitka, že ide o text vhodný skôr do meštiackych divadiel a nie do Štúdia SND. Momentálne sa však nenachádzame v štandardnej situácii a SND už vôbec nie.

Aj z toho dôvodu v texte nechcem jednoznačne konštatovať, že ambíciou súčasného vedenia činohry SND je akcentovať rodový aspekt nielen tvorby, ale aj celkového nastavenia inštitúcie. Na takéto konštatovanie si treba počkať. Na stabilizáciu pandemickej situácie v krajine, ale aj ustálenie finančných pomerov v divadle.

Rozhodne však už v tomto momente možno tvrdiť jedno. Súčasný stav kladie bývalým vedeniam, ale aj odbornej verejnosti pomerne zásadnú otázku. Prečo v minulosti nik nepoukázal na rodovo nevyvážené nastavenie repertoáru Činohry SND? Ak totiž dnes poukážem na súčasné zastúpenie režisériek, dlhé roky nikomu neprišlo zvláštne, že sme tu mali výsostne mužské režijné sezóny. Nemyslím pritom na kontext SND v minulom tisícročí, ale situáciu už po presťahovaní sa do súčasnej budovy divadla.

Mgr. art. Miroslav Zwiefelhofer
externý doktorand
Katedra kulturológie FF UKF v Nitre

Správa o kurze digitálneho art marketingu pre pracovníkov kultúrnych inštitúcií

Vedecký projekt APVV-18-0257 *Inkubátor multimediálnej digitálnej produkcie - recipročný transfer vedy, umenia a kreatívnych priemyslov* realizovaný na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre od roku 2019 (garantka projektu: doc. Mgr. Lucia Spálová, PhD./ Katedra masmediálnej komunikácie a reklamy FF UKF v Nitre) sa mimo vedeckých/ publikačných aktivít orientuje aj na ďalší praktický profesijný rozvoj na princípoch coworkingu.

Riešitelia projektu (*Mgr. Iveta Balážiová, PhD., Mgr. Erika Moravčíková, PhD., Mgr. Jozef Peniak, PhD., PhDr. Oľga Púchovská, PhD. a Mgr. Veronika Szabóová, PhD.*) zorganizovali v období 17. až 27. augusta 2021 bezplatný Kurz digitálneho art marketingu špeciálne pre pracovníkov kultúrnych inštitúcií a zaujali pozíciu odborných lektorov.

KURZ DIGITÁLNEHO ART MARKETINGU :LEKTORI

Mgr. Iveta Balážiová, PhD.
Zodpovedá za oblasť digitálneho marketingu a online nástrojov digitálnej analýzy, ktoré vyúsťia pri rozsiahlych analýzách súčasných portálov a nástrojov. Má niekoľkoročnú skúsenosť s plánovaním marketingových kampaní a koordináciou dobrovoľníkov v rámci masového dobrovoľníctva a záujmom o grafickú tvorbu a dizajn online komunikácií.

Mgr. Erika Moravčíková, PhD.
Kulturológka a mediálna teoretička. Orientuje sa na aktuálne trendy mediálnej kultúry, kritický rozklad a analýzu novodobých socio-kultúrnych fenoménov na platformách sociálnych médií, konštrukciu mediálnej reality (manipulačné a persónálne techniky) a zaoberá sa aj na rozvoj kritického myslenia, mediálnej gramotnosti a mediálnych kompetencií.

Mgr. Jozef Peniak, PhD.
Vysokoškolský a stredoškolský pedagóg a komerčný fotograf, ktorý sa venuje fotografii, poradenstvu a reklamnej fotografii. Je svojou pedagogickou činnosťou v úzkej praktickej praxi s oblasťou fotografie a komerčnej grafiky. Príležitostne pracuje a vyučuje tvorbu v grafických editoch Adobe Photoshop a Lightroom.

PhDr. Oľga Púchovská, PhD.
Vysokoškolská pedagógka, jej odborná profilácia je smerovaná na oblasť digitálneho marketingu, jeho nástrojov a nových analýz výkonnosti digitálnych kampaní, čo dopĺňa aj prístupom vo výskumných projektoch orientovaných na aspekty digitálneho marketingu a digitálneho konsultácie.

Mgr. Veronika Szabóová
Kreatívna mediálna a komunikačná študentka na HEF v Nitre, moderátorka, copywriterka a content creator v content marketingovej agentúre. Orientuje sa na tvorbu propagačných textov, public relations a riadenie komunikácie. Vo veľkých projektových participáciách prispieva na spravovanie komunikácie na sociálnych médiách, organizácii podujatí a na tvorbe grafických vizuálov.

Obrázok 1 Lektori kurzu a ich profesionálna vizitka

Zdroj: archív autorky

Čo bolo cieľom kurzu?

Cieľom kurzu, pozostávajúceho z 12 workshopov, bolo nadobudnutie, resp. zvýšenie digitálnych art marketingových kompetencií pracovníkov kultúrnych inštitúcií, vďaka čomu môžu vo výsledku skvalitňovať marketingovú komunikáciu kultúrnej inštitúcie, ktorej sú súčasťou. Organizátori a lektori v jednej osobe koncipovali ponuku workshopov s ohľadom na predpokladané oblasti, ktoré potrebuje pracovník múzea, galérie, knižnice, či inej kultúrnej inštitúcie využívať pri výkone svojej práce - obsahom workshopov tak bola napr. práca s platformou Instagram, tvorba kreatívneho obsahu, vrátane tvorby a editácie fotografie, koncipovanie reklamných textov,

predovšetkým tlačových správ a budovanie PR, analytické vyhodnocovanie online aktivít, ktoré slúži k lepšiemu nastaveniu budúcej stratégie a v neposlednom rade posilnenie kritické myslenia v kontexte digitálnej komunikácie.

LINE-UP WORKSHOPOV
:kurz digitálneho art marketingu

27.A 9:00 - 11:00	Mobiel 103TAC v aplikácii na digitálnu marketingovú komunikáciu Lektor: Olga Púchová
27.A 14:30 - 16:30	Obsahová stratégia v prostredí sociálnych médií - plátno a organická komunikácia Lektor: Olga Púchová
28.A 9:00 - 11:00	Rozvoj digitálnych kompetencií I. - Kriticke myslenie Lektor: Erik Moravčík
28.A 14:30 - 16:30	Rozvoj digitálnych kompetencií II. - digitálny minimalizmus Lektor: Erik Moravčík
29.A 9:00 - 11:00	Dávková analytika - prehľad základných metrik a EPI Lektor: Iveta Rozňavová
29.A 14:30 - 16:30	Remanie kampaní v prostredí internetu - tvorba UTM tagov Lektor: Iveta Rozňavová
30.A 9:00 - 11:00 14:30 - 16:30	Fotografovanie kultúrnych podujatí Lektor: Jozef Penick
30.A 9:00 - 11:00	Grafická tvorba pláňnych komunikátov v Inkscape Lektor: Iveta Rozňavová
30.A 9:00 - 11:00 14:30 - 16:30	Úprava a retuš fotografií Lektor: Jozef Penick
30.A 9:00 - 11:00	Tvorba reklamných textov na digitálnych platformách Lektor: Iveta Rozňavová
30.A 14:30 - 16:30	Sociálne médiá Facebook a Instagram ako základný kanál propagácie a komunikácie kultúrnej inštitúcie Lektor: Iveta Rozňavová
31.A 9:00 - 11:00 14:30 - 16:30	Tvorba plagátov a reklamnej grafiky Lektor: Jozef Penick

Obrázok 2 Harmonogram workshopov

Zdroj: archív autorky

Aký bol o kurz záujem?

Kapacita na jednotlivé workshopy bola obmedzená, t.j. záujemci sa museli vopred registrovať. Musíme konštatovať, že všetky workshopy boli plne obsadené. Celkovo sa kurzu zúčastnilo **15 pracovníkov kultúrnych inštitúcií**, medzi nimi

napríklad zamestnankyne Krajskej knižnice Karola Kmeťka v Nitre, mestského kultúrneho centra v Hlohovci, Piešťanoch, Bánovciach nad Bebravou, ako aj nitrianskeho Hídeparku, neziskovej organizácie Post Bellum. Ženský kolektív doplnil pracovník Západoslovenského múzea v Trnave.

Obrázok 3 Momentka z priebehu workshopu o tvorbe reklamných textov na digitálnych platformách

Zdroj: archív autorky

7 úspešných absolventov

Zamestnanec kultúrnej inštitúcie si mohol zvoliť svoju alternatívu absolvovania vzdelávania, a teda buď sa prihlásiť len na niektoré workshopy, ktoré ho zaujali alebo **mohol absolvovať nastavený balík a získať certifikát digitálnych art marketingových kompetencií** a rozšíriť si tak svoj životopis. Podmienkou pre získanie certifikátu bolo absolvovanie 20 hodín workshopov (t.j. 10 WS) + 20 hodín domácej prípravy, čo zahŕňalo vopred zadanú úlohu lektorom, zozbieranie materiálov, príkladov dobrej praxe, ako aj odovzdanie vypracovaných zadaní. Tieto podmienky sa podarilo naplniť **7 účastníkom, ktorý tak obdržali certifikát, ktorý je signálom toho, že daný kultúrny pracovník je schopný komunikovať a propagovať aktivity svojej kultúrnej inštitúcie na sociálnych sieťach, že je schopný vytvárať ako textový, tak i vlastný grafický obsah, pomocou osvojených metrik dokáže vyhodnotiť efektivitu svojich aktivít na digitálnych komunikačných platformách a má rozvinutú digitálnu kompetenciu kritického myslenia.**

Obrázok 4 Certifikáty boli udelené celkovo siedmim pracovníkom kultúrnych inštitúcií
Zdroj: archív autorky

Coworking - pridaná hodnota kurzu

Okrem zvyšovania digitálnych art marketingových kompetencií priniesol kurz priestor pre **coworking**, teda **nadväzovanie spoluprác medzi jednotlivými kultúrnymi inštitúciami**, čo dokazuje príspevok na FB stránke Hideparku (viď Obrázok 5), v ktorom sa na adresu kurzu píše, citujeme: *“A úplne skvelé je, že sa tu stretávame s ďalšími organizáciami a vymýšľame, čo by sme mohli spolu spáchať”*. Tento fakt považujeme za bonus, ktorý predčil naše očakávania.

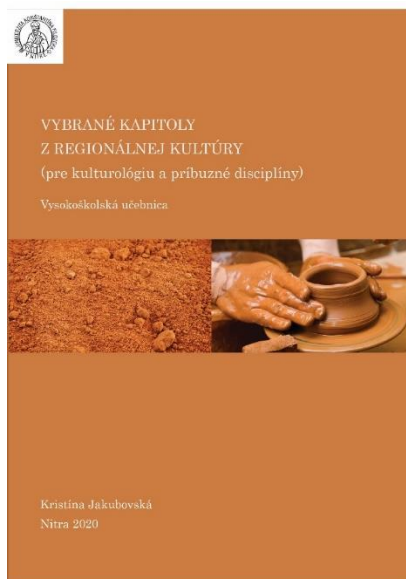

Obrázok 5 Príspevok na FB stránke Hideparku, ktorý odkazuje na coworking ako pridanú hodnotu účasti na vzdelávaní
Zdroj: archív autorky

Príspevok je publikovaný ako výstup projektu APVV-18-0257: Inkubátor multimedialnej digitálnej produkcie: recipročný transfer vedy, umenia a kreatívnych priemyslov.

*Mgr. Veronika Szabóová, PhD.
Katedra masmediálnej komunikácie a reklamy
FF UKF v Nitre*

JAKUBOVSKÁ, Kristína: Vybrané kapitoly z regionálnej kultúry (pre kulturológiu a príbuzné disciplíny): vysokoškolská učebnica

Nová podnetná vysokoškolská učebnica Katedry kulturológie FF UKF v Nitre

Kultúra sa rozvíja simultánne s ľudskou spoločnosťou a dochádza v nej k takzvanému evolučnému vývinu, keď societa nadobúda nové vedomosti a skúsenosti. Moderná spoločnosť v častých intervaloch prechádza rozličnými, determináčnými fázami, ktoré ju pozitívne, ale aj negatívne ovplyvňujú. Proces generovania nových technologických inovácií a inencií bol v minulosti pomerne zdĺhavý. Avšak následný intelektuálny pokrok predčil očakávania. Spoločnosť exponenciálne vzrástla a naďalej prekvitá. Vznikajú nové, vyspelejšie prvky kultúry, ktoré sa stali relevantným dôkazom toho, že ľudia pred značným posunom vpred musia najprv klesnúť na morálne dno. Motivačné atribúty progresu sú viditeľné len vtedy, ak

je jedinec na radikálny posun mentálne pripravený a predurčený. Faktor psychickej a kognitívnej výbavy je u človeka v kontexte kultúrnej integrity nepopierateľný a nespochybniteľný. Ak je kultúrna psychika často podceňovaná či znevažovaná, societa začne postupne stagnovať, až nakoniec stratí svoj pôvodný, kultúrny význam – „punc originality“.

Jedinečným znakom kultúrnej prosperity v rôznych spoločenských skupinách je vzdelanosť a informovanosť. Vzdelávanie nás predurčuje byť lepšími, emocionálne vyspelejšími a schopnejšími efektívne vyhodnocovať rôzne typy situácií. Postupnou, celoživotnou edukáciou získavame kvantum skúseností, ktoré vieme zužitkovať pri budovaní komfortnejšieho sveta. Inteligentný a vzdelaný človek, vie nielen pružne reagovať na svoje potreby, ale aj na potreby iných. Takýto vzdelanostný posun je viditeľný aj v prípade publikačného počínu z dielne Katedry kulturologie FF UKF v Nitre, ktorá pod záštitou Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre vydala vysokoškolskú učebnicu pre študentov kulturologie a príbuzných humanitných disciplín. Autorkou predkladaného textu s názvom *Vybrané kapitoly z regionálnej kultúry* (2021) je mladá, etablovaná kulturologička Mgr. Kristína Jakubovská, PhD., ktorá je súčasťou katedry deväť rokov. Publikácia je realizovaným výstupom grantovej úlohy I-19-200-01 UGA 2019 *Kulturologická reflexia vybraných problémov regionálnej kultúry a kultúrneho dedičstva (príprava vysokoškolskej učebnice k predmetu)* a grantovej úlohy I-20-200-01 UGA 2020 *Súčasný trendy kultúrno-pedagogickej praxe z kulturologickej perspektívy*. Jej odborný záber korešponduje s hlavnou podstatou a cieľom daného študijného programu, kde pôsobí ako kvalifikovaná odborná asistentka. Zaoberá sa výskumom kultúrneho systému a jeho dynamikou, transkultúrnymi procesmi vývoja jedinca v kultúrnom prostredí, postupnou revitalizáciou kultúrnych tradícií, kultúrnou identitou a ukrajinskou kultúrou. Zároveň je autorkou a spoluautorkou dvoch ďalších významných odborných publikácií. Jej prvý *opus magnum* je monografia z roku 2017, ktorá je rozšírenou verziou jej doktorandskej práce, príznačne pomenovaná: *Od multikultúrnosti a internacionalizácie k revitalizácii tradícií*. Jej druhým, spoluautorským dielom je vysokoškolská učebnica s názvom: *Rozvíjanie interkultúrnych kompetencií*. (2017)

Jakubovská v tejto podnetnej učebnici vytvorila veľmi jednoduchú a zároveň konzistentnú štruktúru, ktorá študentovi a nezainteresovanému čitateľovi pomôže kvalitnejšie zorientovať sa v danej problematike. Som toho názoru, že ak sa jednotlivé komunikačné techniky skombinujú v správnom pomere a poradí, minimalizuje sa komunikačný šum. Z publikácie je evidentné, že autorka si je tejto skutočnosti vedomá a cielene komunikuje s čitateľom ušľachtilejšie, kultúrnejšie. Komunikuje tak, aby študentovi bola problematika regionálnej kultúry jasná a jednoduchšie pochopiteľná. Nepociťujem náznaky neprofesionálnej nadradenosti zo strany spisovateľky, ktoré sa v iných, verejne dostupných publikáciách bežne nachádzajú. Nesnaží sa u študenta striktné vzbudiť neprijemný pocit hlúposti, nevzdelanosti či laickosti. Práve naopak, povzbudzuje, motivuje, podnecuje a iniciuje ho k tomu, aby sa čitateľ sám stal aktívnym účastníkom v oblasti postupne rozvíjajúceho sa kultúrneho priemyslu, ktorý je momentálne v kritickej situácii. Autorka knižnej publikácie taktiež aktívne spolupracuje s mnohými odborníkmi z príbuzných oblastí sociológie, histórie, etnológie, etnografie a kultúrneho manažmentu a turizmu. Jakubovská je presvedčená, že kultúra ako neopakovateľný a jedinečný spoločenský fenomén je rešpektovateľný iba vtedy, ak sú všetky tieto spomínané vedecky erodované disciplíny v koherentnom súlade a silnej koexistencii.

Za podnetný benefit publikácie považujem uvádzanie jednotlivých vedeckých, prípadových štúdií, ktoré čitateľovi pomáhajú efektívne reflektovať a identifikovať skutočný obraz o fungovaní kultúry v čase a priestore. Atraktívnym prínosom publikácie sú aj aktivity spojené so spolupracou medzi vyučujúcim pedagógom a študujúcim študentom, ktoré sú klasifikované ako úlohy a diskusie. Úlohy sú štylizované do podoby hypotetických otázok, na ktoré má študent/ka hľadať relevantnú odpoveď. Jednotlivé diskusie v tomto prípade zohrávajú úlohu „inšpektora“, prostredníctvom ktorého pedagóg zisťuje vzdelanostnú úroveň študujúceho recipienta. Diskusie samozrejme neslúžia na to, aby vyučujúci vnucoval poslucháčovi svoje myšlienky a názory. Diskusia je od toho, aby informácie boli poskytnuté všetkým účastníkom konverzácie súčasne a v rovnakej podobe.

Osobne túto publikáciu hodnotím ako výborný vzdelávaco-kultúrny konštrukt informácií, ktoré

čitateľa oboznámi so všetkými nuansami problematiky. Autorka disponuje mnohými vedomostnými kvalitami, ktoré sú v celej práci navzájom kompatibilné. V tomto smere by mi bolo veľkou čťou citovať názor doktorky Kataríny Kompasovej, z katedry manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre: „Učebnica je modernou a praktickou formou spracovania učebného textu, reagujúcou na potreby študentov univerzít. Predstavuje zaujímavú a precízne spracovanú problematiku regionálnej kultúry z rôznych aspektov skúmania od regiónu, kultúry a subkultúry, tradícií, kultúrnej tvorivosti, kultúry a turizmu, až po kultúrny produkt a jeho konkurencieschopnosť. Zámerom jednotlivých kapitol je svojim spracovaním u čitateľa podnieť zamyslenie sa nad jednotlivými témami a vyvodiť v praxi uplatniteľné závery. Autorka excelentným spôsobom obohacuje problematiku regionálnej kultúry nielen o odborné, ale i metodické postupy“ (2021).

Po komplexnom preštudovaní tejto publikácie sa domnievam, že v odbornej verejnosti uznávaná autorka jednoznačne vytvorila ucelený sumár poznatkov z oblasti regionálnej kultúry, ktorý efektívnejšie podnieť záujem o tento akreditovaný študijný program. Dlhé obdobie evidujem, že mnohí aktívne študujúci študenti na jednotlivých katedrách s podobným vedeckým zameraním reflektujú značne dlhodobú absenciu takýchto knižných komunikačných prostriedkov. Sám som absolventom príbuzného študijného programu, ktorý počas môjho päťročného štúdia negeneroval veľké množstvo učebnice. Ak aj pracovníci katedry publikovali takéto knižné exempláre, nám ako študentom neboli odprezentované a sprístupnené. Pedagógovia sa výhradne zameriavali na vedecké, monografické bádanie, ktoré študentovi v konečnom dôsledku bolo cudzie. Predstavme si situáciu, keby žiaci na základných a stredných školách by boli vzdelávaní bez akejkoľvek učebnice. Bola by im poskytovaná len príslušná literatúra, prostredníctvom ktorej by si vo vlastnej réžii dohľadávali informácie. Takýto pedagogický a samoštudijný prístup je realizovaný na viacerých univerzitných pôdach, kde dochádza k tomu, že študenti nemajú prístup k relevantným a kompletizujúcim informáciám v podobe vysokoškolskej učebnice. Nerád by som tvrdil, že poskytovanie a následné študovanie dodatkov, odbornej literatúry s podobným záberom je neprospešné. Každá nová informácia je cenná. Súhlasím s tým, aby bola študentovi vždy poskytovaná

pri riešení konkrétnej problematiky, ale mala by byť chápaná len v dodatkovej rovine, keď sa študent sám môže rozhodnúť či ju využije vo svoj prospech alebo nie. Každopádne doplnková, odborná literatúra by mala korešpondovať s primárnou, odbornou publikáciou. Kiežby som mal tu česť byť študentom, ktorému by bola takáto vysokoškolská publikácia poskytnutá za účelom vyššieho vzdelávania ako budúcemu pracovníkovi v kultúrnom priemysle. Som presvedčený, že práve takéto informačné konštrukty by boli pre študenta rentabilne výhodné. Pociťujem z tejto vysokoškolskej učebnice, že sama autorka v čase jej osobného vysokoškolského štúdia pociťovala absenciu podobne zameranej publikácie, ktorú by dokázala efektívne zužitkovať v prospech svojho vzdelávania. Predpokladám, že práve takéto negatívne skúsenosti sa stali styčným impulzom pri kreovaní i tejto vysokoškolskej učebnice.

JAKUBOVSKÁ, Kristína. *Vybrané kapitoly z regionálnej kultúry (pre kulturologiu a príbuzné disciplíny): vysokoškolská učebnica*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2021. 95 s. ISBN 978-80-558-1684-5.

Mgr. Marek Štosel
interný doktorand
Katedry žurnalistiky FF UKF v Nitre